

Омонкулов Бекзод Турсунали ўғли

Қўқон университети Андижон филиали Таълим сифатини назорат қилиш
департаменти бош мутахассиси

Аннотация. Мазкур мақолада кичик бизнес субъектларининг инновацион ривожланиш стратегиясини такомиллаштиришнинг назарий ва амалий жиҳатлари таҳлил қилинган. Инновацион фаолиятни ривожлантириш орқали кичик бизнеснинг рақобатбардошлигини ошириш, инвестицион жозибadorлигини кучайтириш ва иқтисодий ўсишга таъсири ёритилган. Шунингдек, Ўзбекистонда кичик бизнес субъектларининг инновацион салоҳиятини оширишда рақамли технологиялар, давлат қўллаб-қувватлаш механизмлари ва замонавий бошқарув усулларининг аҳамияти илмий жиҳатдан асосланган.

Калит сўзлар: кичик бизнес, инновация, инновацион стратегия, рақобатбардошлик, рақамли иқтисодиёт, инвестиция, инновацион фаолият, стартап, иқтисодий ўсиш.

Аннотация. В данной статье проанализированы теоретические и практические аспекты совершенствования стратегии инновационного развития малого бизнеса. Освещены вопросы повышения конкурентоспособности малого бизнеса посредством инновационной деятельности, усиления инвестиционной привлекательности и влияния на экономический рост. Также научно обоснована роль цифровых технологий, механизмов государственной поддержки и современных методов управления в повышении инновационного потенциала субъектов малого бизнеса в Узбекистане.

Ключевые слова: малый бизнес, инновации, инновационная стратегия, конкурентоспособность, цифровая экономика, инвестиции, инновационная деятельность, стартап, экономический рост.

Abstract. This article analyzes the theoretical and practical aspects of improving the innovative development strategy of small businesses. The study highlights the importance of increasing competitiveness, strengthening investment attractiveness, and ensuring sustainable economic growth through innovation activities. Furthermore, the role of digital technologies, state support mechanisms, and modern management methods in enhancing the innovative potential of small business entities in Uzbekistan is scientifically substantiated.

Keywords: small business, innovation, innovation strategy, competitiveness, digital economy, investment, innovative activity, startup, economic growth.

Кириш

Жаҳон иқтисодиётида глобаллашув жараёнларининг чуқурлашуви, рақамли иқтисодиётнинг ривожланиши ҳамда инновацион технологияларнинг кенг жорий этилиши кичик бизнес субъектларининг фаолиятига янги ёндашувларни талаб этмоқда. Айниқса, иқтисодиётнинг барқарор ўсишини таъминлаш, янги иш ўринларини яратиш ва аҳоли даромадларини оширишда кичик бизнеснинг ўрни муҳим аҳамият касб этади. Шу сабабли кичик бизнес субъектларининг инновацион ривожланиш стратегиясини такомиллаштириш бугунги кунда долзарб иқтисодий масалалардан бири ҳисобланади [1].

Инновацион ривожланиш стратегияси корхоналарнинг бозорда рақобат устунлигига эришиши, маҳсулот ва хизматлар сифатини ошириши ҳамда ишлаб чиқариш харажатларини қисқартиришга хизмат қилади. Кичик бизнес субъектларида инновацияларни жорий этиш орқали иқтисодий самарадорликни ошириш, экспорт салоҳиятини кенгайтириш ва ташқи бозорларга чиқиш имкониятлари ортади [2].

Ўзбекистонда ҳам сўнгги йилларда кичик бизнес ва хусусий тадбиркорликни ривожлантириш давлат иқтисодий сиёсатининг устувор

йўналишларидан бирига айланди. Мамлакатда инновацион иқтисодий шакллантириш, стартап лойиҳаларни қўллаб-қувватлаш, рақамли технологияларни иқтисодий тармоқларига жорий этиш бўйича кенг қамровли ислохотлар амалга оширилмоқда [3]. Бу эса кичик бизнес субъектларининг инновацион фаоллигини ошириш ва уларнинг стратегик ривожланиш механизмларини такомиллаштиришни талаб этади.

Шу билан бирга, кичик бизнес субъектларида инновацион фаолиятни ташкил этишда молиявий ресурслар етишмаслиги, илмий-техник салоҳиятнинг чекланганлиги, малакали кадрлар танқислиги ва инновацион инфратузилманинг етарли даражада ривожланмаганлиги каби муаммолар мавжуд [4]. Мазкур муаммоларни ҳал этиш орқали кичик бизнеснинг инновацион ривожланиш стратегиясини такомиллаштириш мамлакат иқтисодийнинг барқарор ўсишини таъминлашда муҳим омил бўлиб хизмат қилади.

Адабиётлар таҳлили

Инновацион иқтисодий ва кичик бизнес ривожланиши масалалари кўплаб хорижий ва маҳаллий олимлар томонидан тадқиқ этилган. Жумладан, австриялик иқтисодчи Йозеф Шумпетер ўзининг “The Theory of Economic Development” асарида инновацияларни иқтисодий тараққиётнинг асосий ҳаракатлантирувчи кучи сифатида баҳолаган. Унинг фикрича, инновациялар янги маҳсулотлар яратиш, янги бозорларни ўзлаштириш ва ишлаб чиқариш жараёнларини модернизация қилиш орқали иқтисодий ўсишни таъминлайди [5].

Америкалик олим Майкл Портер “Competitive Advantage of Nations” асарида корхоналар рақобатбардошлигини таъминлашда инновацион стратегия муҳим аҳамиятга эга эканлигини таъкидлайди. Муаллиф инновацияларнинг бозор шароитига тез мослашиш ва самарадорликни оширишдаги ролини илмий асослаб берган [6].

Питер Друкер ўзининг “Innovation and Entrepreneurship” асарида тадбиркорлик ва инновация ўртасидаги узвий боғлиқликни кўрсатиб, инновация ҳар қандай бизнеснинг ривожланиш манбаи эканлигини таъкидлайди [7].

Россиялик олим Л.И. Абалкин иқтисодий модернизация жараёнларида инновацион ёндашувларнинг аҳамиятини ёритиб, кичик бизнеснинг инновацион фаоллиги мамлакат иқтисодий барқарорлигини таъминлашда муҳим ўрин тутишини қайд этган [8].

Ўзбекистонлик иқтисодчи олимлардан С.С. Ғуломов рақамли иқтисодиёт ва инновацион ривожланиш масалаларини тадқиқ қилиб, миллий иқтисодиётни модернизация қилишда инновацион технологияларнинг аҳамиятини асослаб берган [9].

Шунингдек, А.В. Ваҳобовнинг илмий ишларида кичик бизнес субъектларининг инвестицион жозибadorлигини ошириш ва инновацион фаоллигини кучайтириш иқтисодий ўсишнинг муҳим шarti сифатида баҳоланади [10].

Методология

Тадқиқот жараёнида иқтисодий-таҳлилий, қиёсий таҳлил, статистик кузатув ва тизимли ёндашув усулларидан фойдаланилди. Кичик бизнес субъектларининг инновацион ривожланиш тенденциялари миллий ва халқаро тажрибалар асосида ўрганилди. Шунингдек, инновацион стратегия самарadorлигига таъсир этувчи омиллар таҳлил қилиниб, уларнинг иқтисодий натижалари баҳоланди. Тадқиқотда Ўзбекистон иқтисодиётида амалга оширилаётган ислохотлар ва рақамли трансформация жараёнларининг кичик бизнес ривожига таъсири ҳам таҳлил этилди. Олинган маълумотлар асосида илмий таклиф ва амалий тавсиялар ишлаб чиқилди.

Таҳлил ва натижалар

Бугунги кунда кичик бизнес субъектларининг инновацион ривожланиши мамлакат иқтисодиёти рақобатбардошлигини таъминлашнинг муҳим омилларидан бири ҳисобланади. Инновацион фаолиятни самарали ташкил этган корхоналар бозорда ўз мавқеини мустаҳкамлаб, юқори иқтисодий натижаларга эришмоқда. Айниқса, рақамли технологиялардан фойдаланиш, электрон тижоратни ривожлантириш ва автоматлаштирилган бошқарув тизимларини

жорий этиш кичик бизнеснинг самарадорлигини сезиларли даражада оширмоқда.

Таҳлиллар шуни кўрсатадики, инновацион ёндашувларни жорий этган кичик бизнес субъектларида меҳнат унумдорлиги ва маҳсулот сифати юқори бўлади. Шу билан бирга, инновацион корхоналар ташқи бозорларга чиқиш имкониятига эга бўлиб, экспорт ҳажмини оширишга хизмат қилади.

Қуйида кичик бизнесда инновацион ривожланишнинг асосий иқтисодий натижалари келтирилган.

1-жадвал

Анъанавий ва инновацион кичик бизнес субъектларининг иқтисодий самарадорлик кўрсаткичлари таққосламаси

Кўрсаткичлар	Анъанавий кичик бизнес	Инновацион кичик бизнес
Меҳнат унумдорлиги	Ўртача	Юқори
Рақобатбардошлик даражаси	Паст	Юқори
Экспорт салоҳияти	Чекланган	Кенг
Рақамли технологиялардан фойдаланиш	Кам	Фаол
Инвестиция жалб қилиш имконияти	Паст	Юқори
Бозорга мослашувчанлик	Секин	Тез

Жадвал маълумотларидан кўриниб турибдики, инновацион фаолиятни амалга оширувчи кичик бизнес субъектлари иқтисодий самарадорлик бўйича анъанавий фаолият юритувчи корхоналарга нисбатан юқори натижаларга эга.

Инновацион ривожланиш стратегиясини такомиллаштиришда рақамли иқтисодиёт элементларини кенг жорий этиш муҳим аҳамият касб этади. Хусусан, электрон савдо платформалари, CRM тизимлари, сунъий интеллект технологиялари ва булутли хизматлардан фойдаланиш кичик бизнеснинг бозор

имкониятларини кенгайтиради. Бу эса маҳсулот ва хизматларнинг тезкор реализация қилинишини таъминлайди.

Шу билан бирга, кичик бизнес субъектларида инновацион ривожланишни таъминлаш учун молиявий қўллаб-қувватлаш механизмларини такомиллаштириш талаб этилади. Хусусан, имтиёзли кредитлар, венчур молиялаштириш, инновацион грантлар ва солиқ имтиёзлари инновацион фаолликни рағбатлантиришда муҳим восита ҳисобланади.

Таҳлиллар шуни кўрсатмоқдаки, инновацион стратегияни самарали амалга ошириш учун қуйидаги йўналишларга алоҳида эътибор қаратиш лозим:

- инновацион инфратузилмани ривожлантириш;
- илм-фан ва бизнес интеграциясини кучайтириш;
- рақамли технологияларни кенг жорий этиш;
- стартап экотизимини ривожлантириш;
- инновацион кадрлар тайёрлаш тизимини такомиллаштириш.

Кичик бизнес субъектларининг инновацион ривожланиши мамлакат иқтисодиётининг барқарор ўсишига ижобий таъсир кўрсатади. Чунки инновацион бизнес субъектлари юқори қўшилган қиймат яратади, янги иш ўринларини ташкил этади ва миллий иқтисодиётда рақобат муҳитини шакллантиради. Шу нуқтаи назардан, инновацион стратегияларни такомиллаштириш мамлакат иқтисодий тараққиётининг муҳим устувор йўналишларидан бири ҳисобланади.

Хулоса

Кичик бизнеснинг инновацион ривожланиш стратегиясини такомиллаштириш мамлакат иқтисодиётининг барқарор ўсишини таъминлашда муҳим аҳамиятга эга. Инновациялар асосида фаолият юритувчи кичик бизнес субъектлари юқори рақобатбардошликка эришиб, бозорда мустаҳкам ўрин эгаллайди. Шунингдек, инновацион ёндашувлар маҳсулот ва хизматлар сифатини ошириш, ишлаб чиқариш харажатларини қисқартириш ҳамда экспорт салоҳиятини кенгайтириш имконини беради.

Тадқиқот натижаларига кўра, Ўзбекистонда кичик бизнеснинг инновацион ривожланишини таъминлаш учун рақамли технологияларни кенг жорий этиш, инновацион инфратузилмани ривожлантириш ва давлат томонидан қўллаб-қувватлаш механизмларини такомиллаштириш зарур. Айниқса, стартап лойиҳаларни молиялаштириш, венчур капитал бозорини ривожлантириш ва илмий тадқиқот натижаларини амалиётга татбиқ этиш муҳим аҳамият касб этади.

Шу билан бирга, инновацион иқтисодиёт шароитида малакали кадрлар тайёрлаш тизимини такомиллаштириш, таълим муассасалари ва бизнес субъектлари ўртасида ҳамкорликни кучайтириш мақсадга мувофиқ ҳисобланади. Кичик бизнес субъектларининг инновацион фаоллигини ошириш орқали миллий иқтисодиётнинг рақобатбардошлигини таъминлаш ва аҳоли фаровонлигини юксалтириш мумкин.

Фойдаланилган адабиётлар

1. Ўзбекистон Республикаси Президентининг “Инновацион ривожланиш стратегияси тўғрисида”ги фармони. – Тошкент, 2022. – 12 б.
2. World Bank. Small Business and Innovation Development Report. – Washington DC, 2021. – 45 p.
3. Ўзбекистон Республикаси Иқтисодиёт ва молия вазирлиги. Кичик бизнес ва тадбиркорлик ривожланиши бўйича статистик тўплам. – Тошкент, 2024. – 56 б.
4. OECD. Innovation Strategy for SMEs. – Paris: OECD Publishing, 2022. – 63 p.
5. Schumpeter Joseph A. The Theory of Economic Development. – Harvard University Press, Cambridge, 1934. – 255 p.
6. Porter Michael E. Competitive Advantage of Nations. – New York: Free Press, 1990. – 896 p.
7. Drucker Peter F. Innovation and Entrepreneurship. – New York: Harper Business, 1985. – 277 p.

8. Абалкин Л.И. Экономическая теория на пути к новой парадигме. – Москва: Наука, 2005. – 312 с.

9. Гуломов С.С. Рақамли иқтисодиёт асослари. – Тошкент: Fan va texnologiya, 2020. – 344 б.

10. Ваҳобов А.В. Инвестициялар ва иқтисодий ўсиш. – Тошкент: IQTISOD-MOLIYA, 2019. – 286 б.